

KONTEXT AUTOROVÍ TVORBY

Molière (1622–1673)

- vlastním jménem Jean-Baptiste Poquelin [žán batyst poklen]
- z rodiny dvorního čalouníka a truhláře
- výborné vzdělání – studoval práva, měl být notářem
- největší francouzský autor komedií
- život zasvětil divadlu – autor, herec, režisér, ředitel divadelní společnosti
- r. 1643 založil s dalšími 9 lidmi divadlo Illustre Théâtre, úspěch po pozvání králova bratra ke dvoru
- zemřel krátce po odehrání hry *Zdravý nemocný*
- zabýval se především nízkým dramatem a to především komedií a fraškou, a aby nepošpinil jméno rodiny vytvořil si pseudonym Moliér
- autor 33 komedií
- útoky proti společenským předsudkům, odhaloval přetvářku – potíže
- postavy se nevyvíjejí, mají stejný charakter jako na začátku
- dodržuje ideál tří jednot a pěti aktů
- hry napsané prózou i veršem
- Je oceňován hlavně za jeho schopnost dokonale popsat a charakterizovat lidské vlastnosti, hlavně ty negativní, které ve svých dílech zesměšňoval

Tartuffe
Misanthrop,
Zdravý nemocný,
Popleta
Škola pro muže
Škola pro ženy

LITERÁRNÍ / OBECNĚ KULTURNÍ KONTEXT

Klasicismus

- umělecký směr, který vznikl ve Francii za absolutistické vlády Ludvíka XIV. („Stát jsem já.“) - 2. polovina 17. století – konec 18. století
- smysl umění je v napodobení přírody – v tom, co je v přírodě podstatné a neměnné
- vzorem je antika
- ve filozofii racionalismus (ratio = rozum) → harmonie, uměřenost, řád
- podle antického vzoru stanovena jasná pravidla: vysoké (óda, epos, tragédie) a nízké (bajka, satira, komedie) žánry
- vysoké žánry: zpracovávání vznešených námětů, urození hrdinové
- nižší žánry: náměty ze života měšťanstva, směšné pojetí

Další směr

• OSVÍCENSTVÍ:

- navazuje na klasicismus, hnutí, vládlo v 18. století. Důvěra v osvícenství, rozum a pravdu, boj proti pověrám a předsudkům. Prosazování svobodného myšlení a přesvědčení. Zdůrazněna rovnost mezi lidmi.

Francie:

Pierre Corneille (1606–1684)

- autor tzv. hrdinských tragédií, celkem 22 her inspirovaných antikou
- vytvořil pravidla tragédie
- tragédie **Cid**

Jean Racine (1639–1699)

- tragédie psychologické, s ženskými hrdinkami, milostně laděné příběhy
- např. **Faidra**

Jean de La Fontaine (1621–1695)

- básník, prozaik, dramatik, člen Francouzské akademie
- drama: **Eunuch**
- **Škádlivé povídky, básně Adónis**
- **Bajky**: celkem 12 knih

Další autoři:

Jan Amos Komenský – poslední biskup Jednoty bratrské, myslitel

- Labyrint světa a ráj srdce

William Shakespeare – anglický básník, dramatik, herec a spisovatel

O KNIZE

LITERÁRNÍ DRUH drama

LITERÁRNÍ ŽÁNŘ SATIRICKÁ komedie

ČASOPROSTOR Paříž, roku 1670, kvůli scénickým poznámkám se nedozvídáme, kde se přesněji různá jednání odehrávají, ale nejspíše v domě Harpagonově sídle

TÉMA kritika chorobné touhy po penězích, člověk zaslepený touhou po bohatství nebere ohled na city ani na lásku, výsměch lidské chamtivosti, lakomý boháč je pro peníze schopný obětovat štěstí rodiny

MOTIVY chamtivost, sobeckost, láska, intriky, lakota lidí, peníze mění charakter člověka

VYPRAVĚČ na začátku vypravěč, dále dialogy, mezi postavami v díle

POSTAVY

Hlavní postavy

- **Harpagon**: Šedesátiletý lichvář, bezcitný boháč, vdovec, chamtivý a lakomý – pro peníze dokáže obětovat rodinu, děti, přátele. Ztráta peněz pro něho znamená ztrátu smyslu života. Postava tragikomická. (latinsky harpago = kořistník či loupit)
- **Eliška**: dcera Harpagona, spravedlivá, upřímná (tajné zasnuby se šlechticem Valérem)
- **Kleantes**: syn Harpagona, chytrý a podnikavý. Nechápe otcovu posedlost a šílenou lásku k penězům. Zamiloval se do Mariany a nehodlá se jí vzdát, i přesto že otec jeho lásce nepřije a chce si Marianu nechat sám pro sebe.
- **Mariana**: Velmi krásná, ale chudá dívka, která se stará o svou nemocnou matku. Zamilovala se do Kleantese.
- **Čipera (Štika)**: sluha Kleantese zcela oddaný udělá pro svého pána vše
- **Valér**: sluha Harpagona, zamilován do Elišky

Vedlejší postavy:

- **Frosina** – dohazovačka
- **vdova Bončárová** – budoucí choť Kleantese
- **Ansel** – budoucí choť Elišky, otec Valéry a Mariany
- **komisař**

KOMPOZIČNÍ VÝSTAVBA

- Klasická komedie o pěti aktech (5 dějství)
- Dílo psáno **chronologicky**, odehrává se v jeden čas na jednom místě, plno komediálních prvků, dochází k úsměvnému nedorozumění.
- Dodržení Aristotelovy trojí jednoty místa, času a děje

JAZYKOVÉ PROSTŘEDKY

- Spisovný místy archaický jazyk – typický pro svou dobu
 - **archaismy** = zastaralé výrazy
- Dialogy, monology, repliky, scénické poznámky, prozaický text
- Dílo přeloženo z francouzštiny do češtiny
- Psáno v próze – na tuto dobu velice nezvyklé, protože díla byla psána jako **poezie**, jelikož se lépe ústně přednášela
- Často se objevuje přímá řeč, **přírovnání**, zdobněliny či satirický tón.

ZAJÍMAVÉ MYŠLENKY V DÍLE

- **Kritika lakoty a chamtivosti** – Molière ukazuje, jak lakota ničí mezilidské vztahy a jak peníze mohou ovlivnit rodinné vztahy a lásku. Harpagon je příkladem postavy, která je tolik posedlá majetkem, že ztrácí lidskost.
- **Pohled na lásku a manželství** – V Molièrově díle je láska často postavena proti finančním zájmům a společenským konvencím. Molière ukazuje, jak láska může být ohrožena touhou po majetku.
- **Význam rodinných vztahů** – Molière zdůrazňuje, jak může být rodina zničena nepochopením a neupřímností, když je motivována finančními zájmy.

JAK MŮŽE DÍLO PROMLOUVAT K MLADÉMU ČLOVĚKU / SOUČASNÉMU SVĚTU

1. Kritika lakoty a materialismu

Harpagonova chamtivost je stále relevantní, protože v dnešním světě je tlak na materiální úspěch. Mladí lidé mohou být ovlivněni touhou po penězích a statusech, což může vést k zanedbání hodnot jako jsou vztahy a osobní štěstí.

2. Láska vs. peníze

Dílo ukazuje konflikt mezi láskou a penězi. Molière kritizuje situace, kdy se vztahy hodnotí na základě materiálních zájmů, což je aktuální i dnes, kdy někteří lidé upřednostňují finanční stabilitu před skutečnými city.

3. Vztahy mezi generacemi

Harpagon reprezentuje starší generaci, která klade důraz na materiální zajištění, zatímco jeho děti se soustředí na lásku a štěstí. Téma konfliktu mezi generacemi je v dnešním světě stále přítomné, kdy mladí lidé mohou čelit očekáváním starších.

4. Manipulace a podvody

V díle postavy používají manipulaci, aby dosáhly svých cílů. V dnešní době, kdy jsou mladí lidé vystaveni mnoha podvodům a manipulacím (např. na sociálních médiích), je důležité si být vědom těchto technik a chránit se před nimi.

5. Ironie a humor jako nástroj kritiky

Molière používá humor a ironii, aby ukázal absurditu negativních vlastností. Tento přístup pomáhá mladým lidem vnímat své slabosti s nadhledem a uvědomit si, jak absurdní může být chování, které je příliš zaměřené na materiální hodnoty.

Dějištěm Moliérovi komedie je Paříž roku 1670. Vypráví o životě lakomého Harpagona a jeho dvou dětech. Měl dceru Elišku a syna Kleanta, který, aby mohl slušně žít, si udělal samé dluhy. Obě dvě děti neměly svého otce příliš rády, protože celé město vědělo, že je hrozně bohatý, ale byl lakomec a škudlil.

Eliška se zasnoubila s Valérem, který dělal u nich v domě správce. Protože se však báli požádat otce o svolení k svatbě, rozhodli se, že se Eliška nejprve svěří svému bratrovi Kleantovi. Ten ji však mile překvapil a jako první se jí svěřil se svým trápením. Měl rád chudou dívku z ulice Marianu, ale stejně tak jako Eliška měl strach z otce.

Chtěli jít za otcem společně. Harpagon však začal o manželství mluvit sám. Mluvil velice pěkně o Marianě a byl rád, že mu jeho syn dával za pravdu v tom, že by z ní byla dobrá manželka, ale musela by dostat aspoň nějaké věno. Potom Harpagon řekl, že si ji chce vzít sám za ženu a Kleant se málem skácel. Harpagon pak svým potomkům oznámil, že jim také našel vhodné protějšky. Pro svou dceru Anselma velice bohatého staršího pána a pro Kleanta bohatou vdovu.

K Harpagonovi dovedla Marianu dohazovačka Frosina. Ta však zjistila, že Mariana miluje Kleanta a tak, protože jí Harpagon za její služby nezaplatil, se rozhodla, že pomůže mladému páru. Později se Kleant pohádal s otcem a řekl mu jak je to s Marianou. Otec se na něj velice rozzlobil. Kleant odešel do zahrady a tam potkal svého sluhu Čiperu.

Čipera ukradl Harpagonovi kazetu s třiceti tisíci dukátů (nebo deseti tisíci tolarů – liší se dle vydání). Když to Harpagon zjistil, hrozně se rozzuřil a zavolal komisaře. Jakub, kuchař a kočí, obvinili ze zlosti Valéra, protože, je předtím zbil. Valér přišel za Harpagonem a ten se ho začal vyptávat, jak si něco takového mohl dovolit. Bohužel Valér mluvil o Elišce a Harpagon o svých ukradených penězích. Proto došlo k vyzrazení dalšího tajemství. Po příchodu pana Anselma, který se měl ještě ten samý večer oženit s Eliškou, řekl Valér Harpagonovi, že je synem zesnulého hraběte Tomáše d'Alburciho z Neapole. Anselm mu to nechtěl věřit, protože prý hraběte znal a on se svou celou rodinou údajně zahynul na moři.

Děj vrcholí tím, že pan Anselm prohlásí, že je hrabě Tomáš d'Alburci a setkává se po letech nejen se svým synem, ale i s dcerou, kterou je Mariana, a se svou manželkou, se kterou Mariana žila.

Harpagon je nesmírně šťastný, protože Kleant mu vrátí jeho třicet tisíc, ale hlavně proto, že hrabě souhlasí s oběma svatbami a Harpagon nemusí vydat ani haléř. Dílo se mi velice zaujalo. Především to byla postava Harpagona, která reprezentuje chorobnou hamižnost a šetrnost."